

AHMET HİKMET MÜFTÜOĞLU'NUN HİKAYELERİNDE KELİME GRUPLARI VE SÖZDİZİMİNDEKİ FONKSİYONLARI

Y . Doç. Dr. K. Mehmet GECE*

Dil , her şeyden önce kelimelerle kurulan bir sistemdir ve bu sistem kendisini en gelişmiş bir şekilde , dilin sözdiziminde gösterir . Buna rağmen ne Türkiye Türkçesinin bütün detaylarına inen ilmî bir sözdizimi, ne de umûmi Türkçenin şiveler arası mukayeselere dayanan bir genel sözdizimi şimdîye kadar yapılmamıştır. Bu konu , dilciliğimiz karşısında duran çok önemli ve ihmale gelmez bir meseledir. Gerçi Türkiye Türkçesinin grameriyle ilgili eserlerde sözdizimi bahsine de ayrılmış bölümler vardır. Fakat bunlarda sözdiziminin birçok meselelerinden bahsölünmemiş, bir kısım hususlar ise yanlış değerlendirilmiştir. Meselâ sözdiziminin iki temel konusu olan kelime grupları ve cümle hususunda, çoğu zaman farklı veya yanlış değerlendirmeler yapılmıştır. Bu farklı veya yanlış değerlendirmeler, özellikle kelime gruplarının yapıları ve çeşitleri ile basit cümle, birleşik cümle ayrımında görülmektedir. Bir dilcinin basit cümle olarak değerlendirdiği, içinde sıfat-fiil veya zarf- fiil grubu geçen bir cümleyi bir başka dilci, birleşik cümle olarak ele almaktadır. Dolayısıyla bu şekilde düşünen dilcilerin kelime grubu anlayışlarında da bir farklılık ortaya çıkmaktadır. Zira birisi sıfat-fiil veya zarf-fiil gruplarını bir "kelime grubu" olarak ele alırken, diğeri "yan cümle" şeklinde değerlendirmektedir. Kelime grupları konusunda da farklı görüşler çoktur. Sözelimi bir dilcinin sıfat tamlaması dediği "altın bilezik", "tahta kapı" gibi yapılara bir başka dilci "takısız ad tamlaması" diyebilmektedir. Sadece kelime gruplarının isimlendirilişi, çeşitleri ve miktarı hakkındaki şu değişik anlayışlar bile bu konuda bir fikir verecektir :

Mesela Muharrem Ergin "Türk Dil Bilgisi"nde(1) konuyu "kelime grupları" adı altında ele alıp, birbirinden farklı yirmi grup gösteriyor ve bunları Tekrarlar, Bağlama grubu, Sıfat tamlaması, İyelik grubu ve isim tamlaması, Aitlik grubu , Birleşik isim, Ünvan grubu, Ünlem grubu, Sayı grubu, Edat grubu , İsnat grubu, Genitif grubu, Datif grubu, Lokatif grubu, Ablatif grubu, Fiil grubu, Partisip grubu, Gerundium grubu , Kısaltma grupları şeklinde isimlendiriyor.

Tahsin Banguoğlu, "Türkçenin Grameri"nde (2) "belirtme

* O.M.Ü. Eğitim Fak. Öğretim Üyesi.

1- Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, İst. 1962. s.353.

2- Tahsin Banguoğlu, Türkçenin Grameri, Ank. 1990, s. 196.

öbekleri" terimiyle karşıladığı kelime gruplarını "ad tamlamaları , Sıfat takımları, zarf öbekleri , takı öbekleri , çekim öbekleri , yanaşma takımları , katma öbekler" adları altında sekiz çeşit olarak gösteriyor .

Vecihe Hatipoğlu , "Türkçenin Sözdizimi"nde (3) "yargısız anlatımlar" dediği kelime gruplarını "tamlamalar , birleşik sözcükler , deyimler ve ikilemeler " şeklinde önce dört ana bölüme ayırıyor . Sonra da bunlardan tamlamaları "ad tamlaması , adıl tamlaması , ikilemeli tamlama , iyelikli tamlama , çıkmalı tamlama , sıfat tamlaması , kalmalı tamlama , yönelmeli tamlama , bağlaçlı tamlama" dediği on başlık altında inceliyor .

Haydar Ediskun , "Yeni Türk Dilbilgisi"nde (4) sadece "isim takımları" ve "sıfat takımları" diye iki kelime grubundan söz ediyor . Bunlar gibi daha bir çok farklı bakış açıları , Türkçenin sözdiziminin herkesin kabul etmek mecburiyetinde kalacağı değişmez ilmi esaslara göre derinlemesine incelenmemesinden kaynaklanmaktadır .

Bugüne kadar Türkçenin incelenmesine yönelmiş çalışmalar , genel olarak fonoloji ve morfoloji seviyesinde kalmıştır . Mamafih dilcilikte bu konular da önemli ve lüzumludur . Ancak fonoloji ve morfolojiyi de ihtiva ettiği için, sözdizimi dil incelemesinin en yüksek merhalesini teşkil eder. Günümüz dilciliğinde , dilin fonolojik ve morfolojik yapısı da bağlı oldukları dizimsel bütün içinde ele alınıp incelenmektedir . Bu bakımdan önce , dilin sözdizimi , ilmi bir şekilde değerlendirilmelidir . Bu hususu Türkçe açısından düşünersek , sadece Türkiye Türkçesinin değil , umumi Türkçenin dizim esaslarının da, ilmi metodlarla ve mukayeseli olarak işlenmesi zarureti ortaya çıkar.

Tabii olarak bu yönde yapılacak çalışmalar için , sanat değeri yüksek eserlerin esas alınması şarttır . Çünkü dil , bütün incelikleriyle sanatkarın elinde tezahür eder . Hatta sanatçı dilin gizli imkanlarını ortaya çıkararak ona yeni kullanım ufuklarının yollarını açar . Dolayısıyla dili bütün zenginlikleri ve imkanlarıyla edebi eserlerde buluruz . Bu bakımdan bilhassa cümlesi sağlam ve zengin yazarların eserlerinin incelenip , Türkçenin sözdizimi ile ilgili ne gibi imkanlara sahip olduğu , bütün detaylarıyla ortaya konulmalıdır . Neticede bu türden çalışmalar yeter seviyeye ulaştığında , bunların sonuçlarının birleştirilmesiyle , dilin ne gibi dizimsel yapılara sahip olduğu ortaya çıkacaktır .

Bu düşüncelerden hareketle , Türk hikayeciliğine Türkçeyi kullanma bakımından fevkalade başarılı ve zevkli eserler kazandırmış

3- Vecihe Hatipoğlu, Türkçenin Sözdizimi, Ank. 1972, s. 5-95

4- Haydar Ediskun, Yeni Türk Dilbilgisi, İst. 1963, s.117.

olan Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nun "Haristan ve Gülistan " ile "Çağlayanlar" adlarındaki kitaplarında toplanmış hikayelerini sözdizimi yönüyle inceledik . Doktora tezi (5) olarak yaptığımız bu çalışmanın sadece kelime gruplarına münhasır olan neticesini bir makale hacmi içinde aşağıda vermeye çalışacağız . Yazarın bilhassa kaç çeşit kelime grubu kurduğunu ve bunları hangi fonksiyonlarda kullandığını ortaya kayacağız . Bunun için önce kullandığı kelime gruplarını , Muharrem Ergin'in sıralamasıyla ele alacağız , sonra her grubun diğer kelime grupları içinde ve cümlede hangi görevlerle yer aldığını göstereceğiz .

KELİME GRUPLARI VE FONKSİYONLARI

1- TEKRARLAR VE ÇEŞİTLERİ

- a- Aynen tekrarlar : yanık yanık (Alparslan Masalı) (6)
acılı acılı (Alparslan Masalı)
ezile ezile (Altınordu)
- b- Eř manalı tekrarlar : gönlü gözü (Yakarış)
öpe okşaya (Saçlar)
taşına toprağına (Üzümcü)
- c- Zıt manalı tekrarlar : ötesinde berisinde (Nakiye Halı)
batan çıkan (Bahar)
- d- İlaveli tekrarlar : dimdik (İnci)

A- Tekrar Grubunun Diğer Kelime Grupları İçindeki yeri :

- a- Sıfat tamlasında sıfat olarak kullanılması :
Nefha nefha serinlik (Yeşil Yuva)
nağme nağme bir yaş (Yarayı Kanatan)
- b- isim tamlamasında tamlayan veya tamlanan olarak kullanılması :
ana baba şefkati (Alparslan Masalı)
donuk mai asumanın ötesinde berisinde (Maviş)
- c- Birleşik fiillerde isim unsuru olarak kullanılması:
alt üst et- (Yatağan)

5- K. Mehmet Gece, Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nun Hikayelerinde Sentaktik Yapı (Basılmamış doktora tezi) Samsun 1991.

6- Parantez içindeki isim, Ö örneğin içinde geçtiği hikayenin adıdır.

B- Tekrar Grubunun Cümledeki Vazifesi :

a- Yükleme olarak kullanılması :

Gök pek açık saçık idi (Bahar)

b- Özne olarak kullanılması :

Giden gelen gayr-ı muntazır bir hadiseye maruz olmuş gibi irkiliyordu . (Rahat Döşeği)

c- Zarf olarak kullanılması :

Damla damla ağladı . (Sümbül Kokusu)

d- Nesne olarak kullanılması :

Dünyadan elini eteğini çekmiş . (Nakiye Hala)

2- BAĞLAMA GRUBU VE ÇEŞİTLERİ

a- "ve" edatı ile : aktan açık gümuşiye ve koyu kurşuniye (Mâviş)

b- "ile" edatı ile : fasih ile Belig (Gözyaşı Çeşmesi)

c- "bir de" edatı ile : Kendisinin , kocasının bir de evladının (Lâne-i Münkesir)

d- "değil " edatı ile : aklına geleni değil ağzına geleni (Yeşil Yuva)

e- " bir taraftan...diğer taraftan (cihetten) edatı ile : Bir taraftan baba eksikliği , diğer cihetten nişanlısının ayrılığı . (Padişahın Alınız Menekşeleri.)

f- "gâh...gâh..." edatı ile: gâh ceride ve gâh eline geçen romanlar (Padişahın Alınız Menekşeleri.)

g- "hem...hem..." edatı ile: hem geçmişten hem gelecekten (Alparslan Masalı)

h- "hatta" edatı ile : Herkesin muhabbetini , hatta onlara hakim olan flemenk hükümetinin bile hürmetini (Rahat Döşeği)

ı- "ister...ister..." edatı ile : ister gülün ister ağlayın (İlk Görücü)

i- "ne...ne.." edatı ile : Ya akılsız ya imansız veya vatansız (Turhan Nasıl Çıldırdı)

j- "ya...ya..." edatı ile : Ne vatan muhabbeti , ne din gayreti , ne askerlik şerefi (Rahat Döşeği)

A - Bağlama Grubunun Diğer Kelime Grupları İçindeki Yeri :

a- Sıfat tamlamasında sıfat olarak kullanılması :

Korkunç ve mukaddes iki kelime (Altınordu)

b- İsim tamlamalarında tamlayan veya tamlanan olarak kullanılması :

Kendisinin , kocasının , bir de evladının harabı (Lâne-i Münkesir)

c- Edat gruplarında isim unsuru olarak kullanılması :
aktan açık gümüşkiye ve koyu kurşuniye kadar (Mâviş)

B- Bağlama Grubunun Cümledeki Vazifesi :

a-özne olarak kullanılması : Bazan , mütecessis bir ana veya derbeder bir keçi çobanı , bunların hafâhâne-i aşkını keşfederdi .(Yeşil Yuva)

b- Yüklem olarak kullanılması : Artık ben söyleyim de siz ister gülün ister ağlayın . (İlk Görücü)

c- Nesne olarak kullanılması : Lakin aklına geleni değil ağzına geleni söylüyordu . (Yeşil Yuva)

d-Yer tamlayıcısı olarak kullanılması : Bazan bizi ya intihara veya cinayete sevkeder . (Yarayı Kanatan)

e- Zarf olarak kullanılması :... gülefsân ve kâkülfeşân uçuyorduk . (Saçlar)

3-SIFAT TAMLAMASI VE ÇEŞİTLERİ

a- Sıfat unsuru niteleme sıfatı olan tamlamalar : berrak bir karanlık (Mâviş)

bulutlu düşünceler (Sümbül Kokusu)

b- Sıfat unsuru belirtme sıfatı olanlar : elli sene (Lâne-i Münkesir)

bir şeyler (Rahat Döşeği)

A- Sıfat Tamlamalarının Kelime Grupları İçindeki Yeri :

a- Sıfat tamlamalarında sıfat unsuru olmaları :

donuk gümüş sigara kutusu (Yeşil Yuva)

Hafif uçuk çiller (Saçlar)

b-Sıfat tamlamalarında sıfat unsuru olmaları :

budalalığa yaklaşan bir sâfiyet (Hüsn ü Aşk)

muntazam siyah bıyıklar (Yeşil Yuva)

c-İsim tamlamalarında tamlayan veya tamlanan isim olmaları :

bu dik , kalın , büyük sesin azameti (Üzümcü)

kadının argın , uçuk benzi(Alparslan Masalı)

d- Edatı grubunda isim unsuru olmaları :

Gelin olmak isteyen çapkın kızlar gibi (Mâviş)

e- Aitlik grubunda isim unsuru olmaları :

Şimâli ve cenâbî kıtalardaki (Altınordu)

f- Bağlama grubunda isim unsuru olmaları :

Saf bir inkiyad ve dinî bir teslimiyet

(Padişahım Alınız Menekşeleri...)

g- Ünlem grubunda isim unsuru olmaları :
Ey tatlı kokulu kır menekşesi (Ayşe Kızla Vato)

B-Sıfat Tamlamalarının Cümledeki Vazifeleri :

a- Yüklemler olarak kullanılması : Bir bahar sabahı idi (Altınordu)

b- Özne olarak kullanılması : Duvar kıyılarına birer kırk eşya
tevazusuyla sinen hastalar , ıslanıyorlardı .(Rahat Döşeği)

c- Nesne olarak kullanılması : Boğuk bir gürtüldü işitti. (Alparslan
Masalı)

d- Yer tamlayıcısı olarak kullanılması : Çelimsiz kadınlardan
gürbüz çocuklar peyda edecek idi .(Altınordu)

e- Zarf olarak kullanılması : Mücadele bir kaç saniye sürdü .
(Rahat Döşeği)

Siyah çar , siyah peçe altındaki kadınları , tamamıyla bulutlara
sarınmış bir zühre ,zannederim . (Hüsn ü Aşk)

4- İSİM TAMLAMALARI VE ÇEŞİTLERİ

a- Belirli isim tamlaması : binanın pencereleri (Rahat Döşeği)

b- Belirsiz isim tamlaması : göç tufanı(Altınordu)

c- Tamlayan zamir olan isim tamlaması (İyelik grubu) :
benim kalbim(Yatağan)

bizim silah ve cephane tezgâhlarımız (Sümbül Kokusu)

A- İsim Tamlamalarının Kelime Grupları İçindeki Yeri :

a- İsim tamlamalarında tamlayan isim olması :

Pederinin süt ninesinin büyük kızı (Nakiye Hala)

b- İsim tamlamalarında tamlanan isim olması :

bizim silah ve cephane tezgahlarımız (Sümbül Kokusu)

Hala'nın namaz bezi (Nakiye Hala)

c- Aitlik grubunda isim unsuru olması :

elektrik fenerinin altındaki (Turhan Nasıl Çıldırdı)

d- Edat grubunda isim unsuru olması:

dedemin mümâneatına rağmen (Saçlar)

B, İsim Tamlamalarının Cümledeki Vazifeleri :

a- Yüklemler olarak kullanılması :

Makbere , ezeliyet ile ebediyetin , fena ile bekanın bir mahfel-i
telâki-i nihânîsidir .(Muamma-yı Dil)

b- özne olarak kullanılan :

Gözlerde me'yus bir sükutun bütün esrarı ağlıyordu . (Rahat Döşegi)

c- Nesne olarak kullanılması :

Ninesinin , ablasının , sevdiklerinin hayallerini gözleriyle öptü . (Sümbül Kokusu)

d- Yer tamlayıcısı olarak kullanılması :

Sanki bu dik , kalın , büyük sesin azametinden mevcudat , bir saniye için , ürkmüş , titremişti .(Üzüm)

e- Zarf olarak kullanılması: Bozkırlar , senenin sekiz ayı , karlar , buzlar altında kalmıyor mu ? (Altınordu)

5- AİTLİK GRUBU

A- Aitlik Grubunun Çeşitleri :

a- Herhangi bir kelime grubunun yalın hali ile -ki ekinin birleşmesiyle meydana gelen aitlik grubu .

Otuz kırk sene evvelki (Rahat Oöşegi)

b- Herhangi bir kelime grubunun bulunma hali ile -ki ekinin birleşmesiyle meydana gelen aitlik grubu .

elektrik fenerinin altındaki (Turhan Nasıl Çıldırıldı)

c- Herhangi bir kelime grubunun ilgi hali ile -ki ekinin birleşmesiyle meydana gelen aitlik grubu . (İncelenen metinlerde bu gruba rastlanmamıştır)

B - Aitlik Grubunun Kelime Grupları İçindeki Yeri :

a- Sifat Tamlamalarında sıfat olarak kullanılması :

camın altındaki siyah mermer koltuk (İnci)

bir akikin içindeki lekeler (Mâviş)

6- BİRLEŞİK İSİM

A- Birleşik İsimlerin Kelime Grupları İçindeki Yeri :

a- Ünvan grubunda isim unsuru olması :

Kara Memişoğlu Selim Ağa (Turhan Nasıl Çıldırıldı)

b- Bağlama grubunda bağlanan isim olması :

Bedreddin Simavi ve Şeytan Kulu (Yarayı Kanatan)

B- Birleşik İsimlerin Cümledeki Vazifeleri :

a- Özne olması : Mehmet Siyavuş , arkadaşının perişanlığından , heyecanından ürkmüştü . (Sümbül Kokusu)

b- Nesne olması :Karşısında Mehmet Siyavuş'u buldu . (Sümbül Kokusu)

c- Yer tamlayıcısı olarak kullanılması :

Fatih Sultan Mehmet'e bir mektup göndererek... (Yatağın)

7- BİRLEŞİK FİL VE ÇEŞİTLERİ

a- İsimle yapılan birleşik fiiller telkin et-(Bahar)

merhamet eyle-(Bayram)

kaybol-(Gülistan)

karar kıl - (Lâne -i Münkesir)

vuku bul -(Lâne-i Münkesir)

taş kesil - (Haristan)

Nasihât ver -(Turhan Nasıl Çıldırdı)

b- Fiille yapılan birleşik fiiller : kalkabil -(Tevcîh-i Vecih)

duyama-(Türkeli Zeybeklerine)

doğuver- (Şirâze)

yaşayıp dur- (Lâne-i Münkesir)

arışıp kal- (Yeğenim)

alıkoy- (Mâtemin Kuvveti)

c- Manaca kaynaşarak deyimleşen birleşik fiiller :

hakim vaziyeti al- (Yarayı Kanatan)

kan ağla -(Turhan Nasıl Çıldırdı)

umut besle- (Yakarış)

boyun eğ-(Yakarış)

gönül ver- (Yakarış)

8- ÜNVAN GRUBU

A, Ünvan Grubunun Kelime Grupları İçindeki Yeri :

a- İsim tamlamalarında tamlayan olması :

Hamra Hanım'ın yürüyüşü (Lâne-i Münkesir)

b- Edat grubunda isim unsuru olması :

Mihriban , Kerim Efendi ile rû-be-rû gelince.... (Lâne-i Münkesir)

c- Bağlama grubunda bağlanan unsur olması :

Bunları , Aydınlı Yavuz Bey'le Sirozlu Gülistan giyeceklerdi . (Yarayı Kanatan)

d, Ünlem grubunda isim unsuru olması :

Ey Ayşe Kız ! (ayşe Kızla Vato)

B- Ünvan Grubunun Cümledeki Vazifesi :

a- yüklem olarak kullanılması :

Adı Türkan Hatun idi . (Alparslan Masalı)

b- Özne olarak kullanılması :

Yıldız Hanım , bu gece siyah tüllerine büründü . (İnci)

c- Nesne olarak kullanılması :

Vesim bey'i yanına çağırdı . (Yeşil Yuva)

d- Yer tamlayıcısı olarak kullanılması :

Böyle şeyleri tülbentçi Muhyiddin Efendi'den almak...(Turhan Nasıl Çıldırdı)

9- ÜNLEM GRUBU

Ey güneş , ey dünyanın ruhu ! (Alparslan Masalı)

Hey Küçük Asya ! (Padişahım Alımız Menekşeleri...)

10. SAYI GRUBU

On iki sene (İLâne-i Münkesir)

Sekiz yüz sene (Turhan Nasıl Çıldırdı...)

dört yüz milyon İslâm (Turhan Nasıl Çıldırdı...)

11. EDAT GRUBU

A- Edat Grubunun Kelime Gruplarındaki Yeri :

a- Sifat tamlamalarında sıfat olarak kullanılması :

Çanakkale'ye dair Dersâdet'ten , Berlin'den , Londra'dan gelen telgraflar . (Sümbül Kokusu)

şahınıza ait bir kusur (Hüsn ü Aşk)

B- Edat Grubunun Cümledeki Vazifeleri :

a- Yüklemler olarak kullanılması :

Pembe , tazeliğinde de güzel değildi . (Yarayı Kanatan)

Tanrının bu emri belki onları kurtarmak içindi . (Altınordu)

b, Zarf olarak kullanılması :

Nakiye Hala , bir haftadan beri ağırca hasta idi . (Nakiye Hala)

Beni yatak odasına doğru sürükledi . (Yatağan)

12- İSNAT GRUBU

A- İsnat Grubunun Kelime Grupları İçindeki Yeri :

arkası katmerli ve kabarık libaslar (Ayşe Kızla Vato)

uçları kınadan kırmızı saçlar (Nakiye Hala)

B- İsnat Grubunun Cümledeki Vazifesi :

a- Zarf olarak kullanılması :

Elleri arkasında matere kütane vürümeye başladı. (Yeşil Yuva)

Dakikalarca boyandı . başlık onu takdis ederim . (Çiçekler)

13- YAPMA GRUBU

A- Yapma Grubunun Kelime Grupları İçindeki Yeri :

a- Sıfat tamlamasında sıfat olması :

Belgrad muhasarasını musavver levhalar (Turhan Nasıl Çıldırıldı)

sekiz asrı mütecaviz bir zaman (Yatağan)

b- İsim tamlamasında tamlayan olması :

Fırarınıza sebep olmak gibi bir ayıbı irtikâb iftirası (Hüsn ü Aşk)

Serâir-i kalbini dekâyıkıyla ifşa cürm-i bî-günahı (Çiçekler)

c- Edat Grubunun Cümledeki Vazifesi :

a- Yükleme olması :

Yegane eğlencem burayı ziyaret idi . (Muammayı Dil)

b- Yer tamlayıcısı olması :

Genci , bu daveti kabule teşvik etti . (Yeşil Yuva)

c- Zarf olması :

Va'dinizi burada tekrar takibe geldim . (Saçlar)

14- YÖNELME GRUBU

A- Yönelme Grubunun Kelime Grupları İçindeki Yeri :

a- Sıfat tamlamasında sıfat olması :

Hissiyatına tabi bir genç (Tevcîh-i Vecih)

Siyaha mâil gözler (Hüsn ü Aşk)

b- edat grubunda isim unsuru olması :

ağır bir rüzgara inkiyad ile (Saçlar)

Yemeğe davet için (Saçlar)

B- Yönelme Grubunun Cümledeki Vazifesi :

a- Özne olması :Halife-i İslama hürmet bu mudur ? (Turhan Nasıl Çıldırıldı)

b- Yükleme olması : bizde gökgöz fitneliğe , kem nazara alâmet . (Yeğenim)

c- Nesne olması : Kadınlar ki , dünyada bütün malik oldukları şeylere tecavüzü , güzelliklerine taarruza tercih ederler . (Saçlar)

15- BULUNMA GRUBU

A- Bulunma Grubunun Kelime Grupları İçindeki Yeri :

a-Edat grubunda isim unsuru olması:

adanın etrafında şikar için (Şiraze)

kucağında bir çirkin yavru ile (Hüsn ü Aşk)

kafeste aslanlar gibi (Turhan Nasıl Çıldırıldı)

B- Bulunma Grubunun Cümledeki Vazifesi :

a- Yükleme olması : Sen zalim heybetinde bir mazlumsun .
(Üzümcü)

b- Nesne olması : Bildiği dillerde eski ve yeni kitapları okumuştun . (Turhan Nasıl Çıldırdı)

c- Zarf olması : Gündüzleri , elinde kitap , harita saatlerce çalışırdın . (Turhan Nasıl Çıldırdı)

16 ÇIKMA GRUBU

A- Çıkma Grubunun Kelime Grupları İçindeki Yeri :

a- Sıfat tamlamasında sıfat olması : ağuldan uzak bir kavak ağacı (Alparslan Masalı)

b- İsim tamlamalarında tamlayan olması :

Altın dağlar silsilesinden ulu Karadağ'ın çorak yamaçları .
(Alparslan Masalları)

ehibbadan birinin mahdumu (Lâne-i Münkesir)

c- Edat gruplarında isim unsuru olması :

Soğuk alacaklarından bahis ile (Yeşil Yuva)

d- Yapma grubunda akkuzatifli isim unsuru olması :

... dini ve millî terbiyeye itina edilmemesinden şikayeti muhtevî
(Turhan Nasıl Çıldırdı)

B- Çıkma Grubunun Cümledeki Vazifesi :

a- Yükleme olması : Tea'nın kendisini sevdiğinden emin idi .
(Yeşil Yuva)

b- Özne olması : Enişteden firar manasız olmaz mı ? (Lâne-i Münkesir)

c- Yer tamlayıcısı :

Ey güneş!... Mavi bulutlardan tüllerine bürün! (Alparslan Masalı)

Çömelenlerden birine hiddetle ve şiddetle bir tokat indirdi .
(Rahat Döşeği)

d- Nesne olması : Ey güneş ! Rüzgardan kanatlarını ger !

Işıklardan saçlarını dök ! (Alparslan Masalı)

17 VASITA GRUBU

A- Vasita Grubunun Kelime Grupları İçindeki Yeri :

a- Sıfat tamlamasında sıfat olması :

...siyah beyaz renklerde yosunlardan lekelere mestur çökmüş lahidler (Muammâ-yı Dil)

b- İsim tamlamasında tamlayan olması :

iki sene büyük küçük beş devletle harp neticesinde (Yatağan)
c- Edat grubunda isim unsuru olması :
...matluba muvafık olduğu rivayet edilen bir kızla izdivaç için .
(Tevcîh-i Vecih)

18. FİİL GRUBU

A - Fiil Grubunun Kelime Grupları İçindeki Yeri :

a- İsim tamlamalarında tamlayan olması :

Pek güzel bir kadına gece gündüz hemdem olmak emeli (Hüsn ü Aşk)

b- İsim tamlaması veya iyelik Grubunda tamlanan olması :

Muti olman , muta ' olmak itemendendir . (Üzümcü)

Mehtabın uryan vücuduna sarılması (Gülistan) |

c- Edat grubunda isim unsuru olması :

Yeşil çam dallarının perişan ettiği saçlarını düzeltmek için .
(Yeşil Yuva)

B- Fiil Gruplarının Cümledeki Vazifesi :

a- Yüklem olması :

Bir güzel zevceye malik olmak , dünyanın hazinelerine sahip olmaktır . (Hüsn ü Aşk)

b- Özne olması : topraklara renk , vücutlara can veren büyük mabud güneşin izini gütmek , onun arkasından gitmek , tabii bir ihtiyaç değil miydi ? (Altınordu)

c- Nesne olması : Ona kendi elimle bakmayı manevi bir ihtiyaç , bir ibadet farz ederim . (Mâtemin Kuvveti)

d- Yer tamlayıcısı olması : ince işlere alışmaya vaktin olmasa (Üzümcü)

19- SIFAT- FİİL GRUBU

A- Sıfat- Fiil Gruplarının Kelime Grupları İçindeki Yeri :

a- Sıfat tamlamasında sıfat olması :

Kan dalgalarında boğulan gözbebekleri (İnci) |

elle tutulabilir bir işlem (üzümcü)

b- Edat gruplarında isim unsuru olması:

bir şeye karar vermiş gibi (Yeşil Yuva)

iki refik veda eyledikleri sırada (Yeşil Yuva)

B- Sıfat -Fiil Grubunun Cümledeki Vazifesi : |

a- Özne olması: Beyaz dişli köpüklerin mâi dudaklarıyla leb-i

deryanın usulca öpüştükleri duyuluyordu. (Renkler)

b- Nesne olması : Dört gün evvel refikasını gördüğünü ağlayarak söyledi. (Mâtemin Kuvveti)

c- Yer tamlayıcısı olması :

Terbiyenin zekaya gelebe edeceğine ihtimal veremedim. (Turhan Nasıl Çıldırdı)

d- Zarf olması: Saatlerce, hareketsiz, gözleri ufuklara dikilmiş kaldı. (Alparslan Masalı)

20- ZARF- FİİL GRUBU

A- Zarf -Fiil Grubunun Cümledeki Vazifesi :

a- Zarf olması : Bu kelime grubu zarf- fiilin manasına göre cümlede, hal ve zaman zarfı fonksiyonunda kullanılır.

b- Zarf- fiil grubuna örnekler : Sarhoş gibi sendeleyerek (Rahat Döşeği)

Gök kubbesi yaratılışlı (Altınordu)

Şarka doğru giderken (Altınordu)

dalgaları taşlara çarparak sinelerini yırttıkça (Bahar)

21- KISALTMA GRUBU

A- Kısaltma Grubunun Cümledeki Vazifesi :

a- Zarf olarak kullanılması : Diz dize, baş başa, kalb kalbe kalmıştık. (Renkler)

... mantosu yukarıdan aşağı, kat kat kıvrıklar içinde idi. (Lâne-i Münkesir)

Yukarıda özet olarak verdiğimiz incelemenin sonucundan da anlaşılacağı gibi, Türkçede grup halinde dil birliklerinin sayısı yirmiden fazladır. Üstelik bu birliklerden herbirinin diğer kelime gruplarının yapısında ve cümle teşkilinde fevkalade renkli kullanışlara sahip oldukları görülmektedir. Üstelik bunların bir de yapılaş tarzları ve ifade yönleri vardır. Bu hususların da incelenmesi gereklidir. Kelime gruplarını, bilhassa ifade imkanları bakımından, bol örneklerle değerlendirmek ve bu yönlerini açık bir şekilde ortaya çıkarmak şarttır. O zaman hem Türkçe gramer kitaplarında değişik görüşler olmayacak, hem de Türkçe öğretimi kuru bir şekilcilikten çıkacak; Türkçe eğitimi görenler, dilin zengin kavramlar dünyasında daha çekici şeyler bulacaklar ve dile ilgileri artacaktır.